

BIULETYN

KOŁA MIŁOŚNIKÓW DZIEJÓW GRUDZIĄDZA

KLUB „CENTRUM” SPÓŁDZIELNI MIESZKANIOWEJ

R. X: 2012

Nr 14 (319)

Data odczytu: 25.4.2012

Data wydania: 25.4.2012

=====

879. spotkanie

mgr Wioletta Pacuszka

Odkrycia archeologiczne na terenie Starego Miasta w Grudziądzu w latach 2010-2011 (część 1)

Każde miasto kryje w sobie nieodkopaną tajemnicę. Ich historię poznajemy nie tylko poprzez pryzmat źródeł historycznych, ale także, a może przede wszystkim przez źródła archeologiczne, które są namacalnymi świadkami naszej przeszłości.

Od 2010 roku w naszym mieście trwają prace związane z rewitalizacją Starego Miasta – wymiana sieci wodociągowej, gazowej, odwilgocenie fundamentów kamienic, wymiana nawierzchni. Prace te objęte zostały nadzorami archeologicznymi, dzięki którym udało się odkryć wiele śladów z przeszłości naszego miasta.

Najbardziej cennym odkryciem, jakiego dokonano w ramach nadzorów archeologicznych było odsłonięcie w 2010 r. reliktyw architektury obronnej miasta, w tym tzw. Bramy Łasińskiej (Kwidzińskiej). Odkrycia dokonano przy wymianie sieci gazowej w ulicy Starej. W wykopie zlokalizowanym we wschodniej części ulicy odsłonięto relikty szyi bramnej. Odkryte mury wykonane były z cegły gotyckiej i odsłonięto je we wschodniej części ulicy Starej na odcinku między ulicą Tkacką a ulicą Podgórną. Relikty pojawiły się na głębokości ca 60 cm od powierzchni.

Ze względu na to, że ograniczono się do zakresu prowadzonej inwestycji, zarejestrowano i zadokumentowano je tylko maksymalnie do głębokości ca 160 cm (tylko w części północnej wykop pogłębiono do głębokości 2,20 m w niewielkim fragmencie) od współczesnej powierzchni.

W sumie na całej długości ulicy Starej zarejestrowano 3 fragmenty architektury obronnej miasta. Pierwszy - to fragment kamiennego fundamentu łączonego zaprawą wapienną. Fundament zarejestrowano w odległości 4,95 m w kierunku N od narożnika kamienicy u zbiegu ulic Murowej i Starej. Był to fragment muru szerokości 1,78 m.

Drugi fragment to relikty Bramy Łasińskiej. Odsłonięto je na długości 17,60 m w odległości 18,40 m od narożnika kamienicy u zbiegu ulic Starej i Murowej. W ramach odsłoniętego fragmentu zarejestrowano fragment łuku konstrukcyjnego, fragment filaru łuku, fragment korony muru.

Trzeci fragment odsłonięto w wykopie pod przyłączy. Mur odsłonięto na długości 75 cm od krawężnika chodnika w kierunku zachodnim. Jest to prawdopodobnie również pozostałość po szyi bramnej.

Całe założenie odbiega od osi przebiegu współczesnej ulicy i odchyła się bardziej w kierunku zachodnim. Jest to jednak dość powszechne w miastach, gdzie układ ulic

zwłaszcza w miastach o średniowiecznej metryce, nie pokrywa się z pierwotnymi arteriami, zwłaszcza na odcinkach systemu obronnego.

Pierwszy etap rozbudowy systemu obronnego w naszym mieście został ukończony na przełomie XIII i XIV w. Potem sukcesywnie był rozbudowywany. Ostatecznie w całym systemie znalazło się sześć bram miejskich (Boczna, Toruńska, Gnojna, Wodna, Kwidzyńska (Łasińska), Fijewska) i około 13 baszt. W ramach rozbudowy systemu obronnego w części wschodniej powstała też podwójna linia murów.

Bramy miejskie były jednym z najistotniejszych elementów fortyfikacji obronnych miasta.

Oprócz funkcji przejścia mogły też pełnić role reprezentacyjne. Brama Łasińska (Kwidzyńska), obok bram Toruńskiej i Bocznej mogła pełnić taką funkcję.

Fortyfikacje w mieście, w tym również Brama Łasińska w znacznej mierze zostały wykorzystane przez późniejszą zabudowę (kamienice).

Kolejnym elementem dawnej zabudowy miasta, które odkryto podczas nadzorów archeologicznych, były fragmenty ulic moszczonych drewnem, które odsłonięto w Rynku, ul. Pańskiej i Długiej. Najbardziej okazały fragment zachował się w Rynku. Odkryto go podczas budowy sieci wodociągowej w pobliżu narożnika południowo-wschodniego. Odsłonięto wówczas fragment ulicy zbudowany z bierwion (dranic) dębiny. We fragmentach czytelna była spódnia warstwa drewna – ruszt, na którym układano dranice.

Ta solidna konstrukcja świadczy o intensywnym użytkowaniu. Widoczne są także koleiny na zachowanym fragmencie nawierzchni. Nawierzchnia była związana prawdopodobnie z funkcjonowaniem jatek mięsnych w tej części Rynku. Potwierdzają to licznie znalezione w warstwie bezpośrednio zalegającej na belkach fragmenty kości zwierzęcych. Analizę kości i badania archeozoologiczne wykonał dr hab. Daniel Makowiecki z Instytutu Archeologii UMK w Toruniu. Do analizy przekazano prawie 400 fragmentów kości. Na podstawie analizy stwierdzono, że niemal wszystkie rozpoznane szczątki należały do ssaków domowych, a tylko znikoma ich ilość do ssaków łownych – sarny. Na większości kości odkryto ślady cięć, rąbania i filetowania. Ogólnie można stwierdzić, że ludność Grudziądza była zaopatrywana w mięso dzięki hodowli zwierząt domowych gospodarskich.

Podstawą były stada bydła, mniej mięsa pochodziło od trzody chlewnej i małych przeżuwaczy. Takie wyniki nawiązują do wyników badań z innych miast położonych nad Wisłą, np. do Gniewu. W obrębie odsłoniętej nawierzchni mniej wystąpiło ceramiki, ale była to ceramika siwiona, którą datuje się w szerokich ramach chronologicznych od XIV do I poł. XVI w.

Drugi fragment drewnianej nawierzchni odsłonięto w ulicy Pańskiej. Odsłonięto go na długości 10,60 m. Połówki bierwion ułożone były również w dwóch warstwach.

Zarówno w Rynku, jak i w ulicy Pańskiej nawierzchnia zalegała w warstwie o barwie ciemnostalowej o gliniastej, lekko tłustej konsystencji – charakterystycznej warstwy późnośredniowiecznej rejestrowanej na Starym Mieście w Grudziądzu.

(L.B.S.)

Redakcja: Tadeusz Rauchfleisz, KMDG. Logo KMDG wykonał Grzegorz Rygielski.